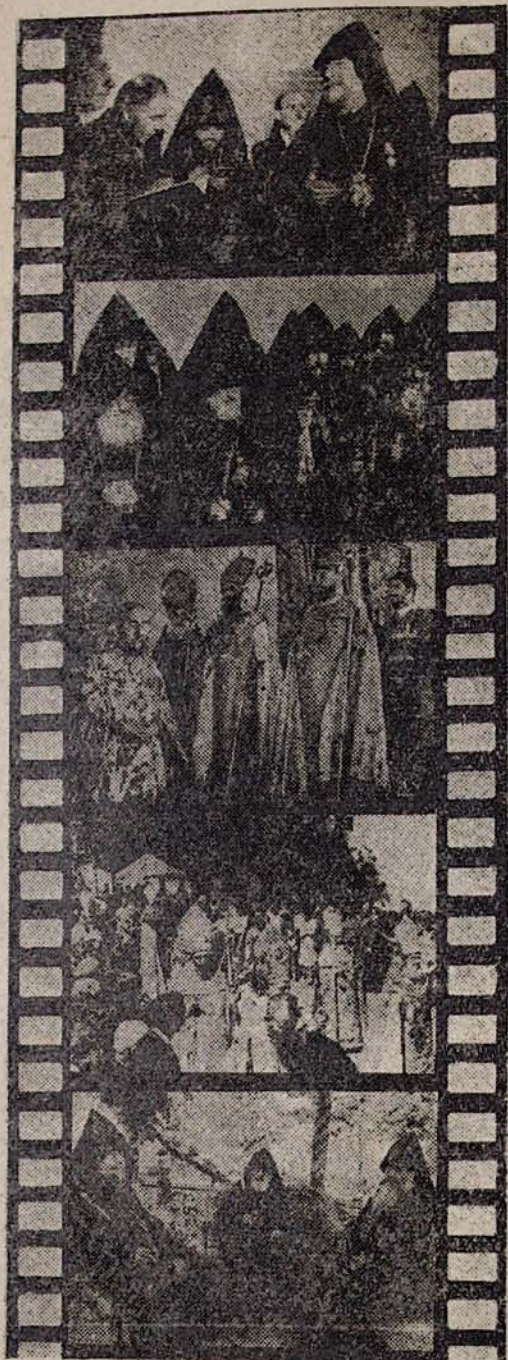

„ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ԷԶՄԻԱԾՆՈՒՄ“
ԿԻՆՈՆԿԱՐԻ ՄԵԾ ՀԱԶՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒՄ

«ԷԶՄԻԱԾՆ» ամսագրի 1946 թ. հունվար ամսվա համարում գրել էինք «Հայ եկեղեցական ժողովը էջմիածնում» կինոնկարի Հայաստանում ունեցած հաջողության մասին^{*}։

Խորը հուզական այդ կինոնկարը 1946 և 1947 թվերի ընթացքում մեծ հաջողությամբ ցուցադրվել է նաև ամերիկյան չերկրների և Եվրոպայի ու Միջին և Մերձավոր Արևելքի երկրների մի շարք հայկական գաղութներում. այսօր էլ ոչ նվազ հաջողությամբ շարունակվում է նրա ցուցադրումը սփյուռքով մեկ ցրված հայկական բազմաթիվ գաղութներում։ Բազմահազար կինոպիտոյներ ցուցասրահներից հեռանում են նկարի թողած անհնչելի ու խորը տպավորության տակ։

Գաղութահայ թերթերը լի են հայրենի հարազատ բնության վեհասքանչ տեսարաններով հաղեցված այդ սքանչելի ֆիլմի ցուցադրման ազդերով. հաճախ ցուցադրման մասին թերթում արված հայտարարության հետ մեկտեղ տպագրված ենր տեսնում ֆիլմից վերցրված մեկ կամ ավելի կադրեր։ Երբեմն էլ այդ հայտարարությունները այնպես բազմաբովանդակալից, վեհիմաստ ու զեղարվեստորեն են լինում շարահյուսված, որ չեն կարող չգրավել ընթերցողի ուշադրությունը։ Այս տեսակետից չափազանց ուշագրավ է Ամերիկահայ Հառաջագիմական Միության հայտարարությունը՝ տպագրված «Լրրաբեր» թերթում, «Ազգային Եկեղեցական Համաժողովն ու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օծումը», — ինչպես իրենք են անվանում, — կինոֆիլմի Նյու-Յորքում 1946 թվին ցուցադրվելու առթիվ։

^{*} Տես «ԷԶՄԻԱԾՆ» 1946 թ., հունվար, էջ 51—56։

«ԱՀԱ այն հիանալի ֆիլմը, որուն ամեն հայ անհամբեր կսպասեր անցյալ տարի էջ-միածնի մեջ տեղի ունեցած Ազգային եկեղեցական ժողովին ի վեր»

ՈՂՋՈՒՆՆՅՈՒՆ... Արարատը պատանու վրա, որ ազատ Հայաստանի սահմանի վրա, տակավին կալանավորն է թուրք բռնադատվիչներու Սեանը, Հայկական լեռնաշղթայի շրջապատող դռատը, Հայաստանի էլեկտրականության անսպառ աղումը»:

Անկարելի է կարդալ այս տողերը առանց խորը հուզումի. այսպիսի հուզական շնչով է գրված և հայտարարության շարունակությունը. —

«ԴԻՏՆՆԵՔ... էջմածին ժամանող եկեղեցական պատգամավորները և հյուրերը. եկեղեցական Համաժողովի կազմն ու կարևոր նիստերը. Մայր Տաճարի մեջ վեհապառ Հայրավորի ընտրությունն ու օծման տպավորվիչ հանդիսավոր արարողությունը:

ԼՍՆՆԵՔ... Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի զեկույցն ու պատգամը. Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսի պատգամը. Քննադատվողի Ավագ երեք Հուլիսի ճանաչման հաղթ. Սովետական Միության և Սովետական Հայաստանի կառավարություններու ներկայացուցիչներու ճանաչումը:

ԼՍՆՆԵՔ մանավանդ եկեղեցական հոգեզմայլ երաժշտությունն ու հիանալի ազգային և ժողովրդական մեր երգերն ու եռանակները, երգված Երևանի Պետական օպերայի ա-կանավոր երգչուհիներու և խումբի կողմից:

ՄԱՆՈՒԱՆՆԵՔ... Ավետիք Իսահակյանի, Մարտիրոս Մարյանի, Ստ. Մալխասյանի և սովետական այլ անձնավորություններու հետ: Մանրագրեր եկեղեցական պատգամավորներու ընկերակցությամբ մեր պատմական հուշարձաններու, սրբավայրերու և Սովետական Հայաստանի հիասքանչ արդիական շինարարության և կոթողներու հետ:

ՏԵՄԵՆԻ ԱՅՍ ՖԻԼՄԸ, ԵՐՋԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆ Է ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՐՈՏ ՀԱՅՈՒՆ ՀԱՄԱՐ:

Բազմաթիվ են նաև թերթերում զետեղված սրտահույզ տպավորությունները և ցուցադրման նկարագրությունները. շատերը նույնիսկ բանաստեղծություններ են նվիրել այդ հիասքանչ ֆիլմին. այսպես օրինակ՝ Թեհրանի «Էրեբունի» թերթում լույս է տեսել Թեհրանի թեմի Առաջնորդ Ռուբեն Կալիսկո-

պոս Դրամբյանի «էջմածին» խորագրեր կրող բանաստեղծությունը, գրված ֆիլմի Թեհրանում ցուցադրվելու առթիվ. սույն բանաստեղծությունը բաղկացած է տասն տնից, մենք մեք ենք բերում այստեղ միայն առաջին, երրորդ և չորրորդ տները. —

Դարերից դար կանգնած լույսի, ազատության ճանապարհին.
Հզոր կամով, ծով հավատով, ամենազոր խաչն ի ձեռիդ
Մխիթարել, պահպանել ես արևաշուրթ ժողովրդիդ,
Լույսի տանա, յույսի կանառ, ամենաեղբայր էՋՄԻԱՄԻՆ:

Քրտիմենեով քաղաքում գիրն ես պահել ժողովրդի,
Պահպանել ես դարությունը, ավանդները նախնիների,
Ու ծաղկել ես լուսավորի, փարթամացել դու վերստին,
Կյանքի աղբյուր, փառքի կայան, սրբազործված էՋՄԻԱՄԻՆ:

Դարն է եկել դարին շանքել մարիկներով ամպրոպածին,
Հիմքից սրբել ժողովուրդներ, չքողներով հետքն իսկ չնշին.
Մինչ դու արթուն պաշտպանել ես քո սիրազեղ ժողովրդին
Փրկել նրան կործանումից, ամենազոր էՋՄԻԱՄԻՆ:

Կինոդիտողները այսօր էլ դեռ շարունակում են թերթերում զետեղել իրենց սրտահույզ տպավորությունները. դրանցից կրե-

րենք մի քանի օրինակներ. —

«Լրագր» թերթի 1946 թ. № 50-ում զետեղված է «Խանդավառ օր մը Մխիթարի»

հովտին մեջ» խորագիրը կրող հոդվածը՝ Ա. Մարտ ստորագրությամբ. ստորև բերում ենք այն. —

«Ազգային նկեղեցական Համաժողովն ու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օժովը» և «Երկիր խնդության» ֆիլմերը խորապես ազդեցին Միսիսիպիի հովտի հասարակության մտքին ու հայրենական զգացումներուն վրա:

Չեխերու Ազգային սրահը լեփեցուն էր երկսեռ և երկու դավանանքի հասարակությունը: Ազգային երգերու և ավանդություններու հիշատակության ի խնդիր՝ ժողովուրդի կրոնական, ազգային և հայրենասիրական ոգին բարձր որակի հասավ:

Արարատ և Արագած հսկաներու շուրջին տակ ոգի և շունչ առած պատմական Արարատյան դաշտը իր մրգառատ բերքերով, ստեղծագործություններով, ջրանցքներով, բողբոջող ազգային ավանդություններու և կուլտուրայի ներշնչող ոգին կթևածեր բոլորի վրա, — ոգեկոշումի ի նշ հրաշագան ներշնչումներ են այս զույգ ֆիլմերը, մանավանդ երբ զանոնք զորեղ լուսարձակներու տակ կցուցադրվին:

Ժողովուրդը խնդումներես, գոհ և նոր շունչ մը, ըսես հայրենական շունչ, առած դուրս կերթար, բայց աչքը ետ լերկ պաստառին հառած, — ո՞րմե կբաժնվեր՝ պաստառն, թե հայրենի մոգական շունչն, ոչ քիչ առաջ կապեր և այժմ ափսոսանքի հետադարձ ակնարկ կզգեր:

Հայ ժողովուրդը օտարության մեջ կսիրե իր կենսաշեն հայրենիքը, հոգ չէ թե ինչ ինչ երկրի մեջ կապրի և տվյալ երկիրը ինչքան կգոբադարա իր վրա. երբ ըստեն գա, նա իր հայրենասիրության եռքը կցուցադրե—մենք տեսանք այդ:

Ֆիլմերու ցուցադրութենեն առաջ Հառաշ-դիմական մասնաճյուղիս որոշումով այդ օրը հրավիրված էր Իլինոյի 22-րդ տիսթրիքթի Քոնկրեսմեն պ. Մեյվին Փրայս իր վերջնորոշության ընտրապայքարի համար խոսելու իր ճառը:

Այդ օրը, ֆիլմերու ցուցադրության կապակցությամբ մեր մեջ ունեցանք պատմական հյուր մը, հանձին Ուաշինկթըն Համալսարանի հայասեր և հայագետ պրոֆեսոր Չեմպրեսին:

Բեմին վրա էր ան, Քոնկրեսմենի և ընկերներ Արամ Ներսիկյանի և Խաչիկ Մարիֆյանի հետ:

Այս բացառիկ նիստին ատենապետեց էլ Ուայ էյի ուժերեն, նախկին զինվոր և «Լրաբեր»-ի երիտասարդ աշխատակից ընկ. Մամիկոն Նդիկյան:

Ան նիստը բացավ քանի մը պատշաճ

խոսքերով և ապա հրավերեց ընկ. Առաքել Նդիկյանը ծանոթություններ տալու օրվան հյուրերու և ֆիլմերու նշանակության, անոնց քաղաքական որակին շուրջ ու հրավեր կարդագ բոլորին արձանագրվելու ներառվին:

Որմե վերջ խոսեցավ փրոֆեսոր Չեմպրես հայերեն լեզվով, որը մեծ զարմանք առկեց ներկաներուն, որ իրենց մեջ կգտնեին ամերիկացի փրոֆեսոր մը, որ հայերեն լեզվով կխոսեր մեր քաղաքական կյանքի մասին, մեր ավանդություններու մասին. և հրավեր կկարդար հայ ժողովուրդին, որ ամուր կեանք իր ավանդություններու հետ:

Ան պատկերալից օրինակ բերավ Խրիմյան Հայրիկի կյանքն և վերջավորության խնց բուռն և երկարատև ծափեր:

Ապա Մամիկոնը անգլերեն ներածականով մը ներկայացուց Քոնկրեսմեն Մ. Փրայսը և հրավերեց զայն խոսելու:

Այս բացառիկ նիստեն հետո էր, որ մենք ըմբռնեցինք հայրենական ժապավենները լուռ և համբերատար ոգիով:

Միսիսիպիին արձագանքում է Փարիզը. «Ժողովուրդ» թերթի 1946 թ. հոկտեմբեր 1-ի համարում տրված է ֆիլմի առաջին ցուցադրման նկարագրությունը. —

«Ներկաները... առաջնորդվեցան շարժանկարի հատուկ սրահ, ուր տիրող խանդավառ մթնոլորտի մեջ ցուցադրվեցան հայկական երկու նոր ժապավեններ: Այս երկու ժապավենները ամիսներ ի վեր անհամբեր կսպասեին ֆրանսահայ դադուկներ: Առաջինը կներկայացնե Հայոց նկեղեցական վերջին ժողովը Էջմիածնի մեջ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրություն ու օժովը, երկրորդը, «Երկիր Հայրենի» սքանչելի արտադրությունը, մեզ ցույց կուտա Հայաստանի իր անցյալով և ներկայով:

Մոտ մեկ ու կես ժամ տևող խոսուն ժապավենները ներկաներեն խնցին անվերջ ծափեր և սքանչացումի սրտաբուխ արտահայտություններ, որոնք անկեղծ դրսևորումներն էին այն խոր հուզումին և ուրախության, զոր մարդ կզգար ի տես Վեհափառ Հայրապետին օժման արարողության և Սովետական Հայաստանի հրաշափառ վերածնունդին:

Կաթողիկոսական ընտրության առթիվ պատրաստված ժապավենը նախ ցույց կուտա Հայաստանի եկեղեցիներու ավերակները, Մեսրոպ Մաշտոցի գերեզմանը, Տաթևի վանքը, կաթողիկոսներու գերեզմանները և զանազան սրբավայրեր: Տպավորիչ տեսարաններ արտասահմանեն օղանավով ժամանող եկեղեցական և աշխարհիկ

պատգամավորներու Կտեսնենք Կիլիկիո Կաթողիկոսը, Հունաստանի ալեգարդ Մազլում-յան Արքեպիսկոպոսը և նիւրպահայ թեմի կաթողիկոսական նվիրակ Սյուրմեյան Արքեպիսկոպոսը, որ հանդիսավոր կերպով կ'աւարտադն և կ'արողն էջմիածնա Մայր Տաճարին մեջ: Խոր լուսնայամբ կ'սկսին Հայ եկեղեցական երգելը, որոնք համակ խորհուրդ և վեհօրհնութիւն են այս պատմական վայրերուն մեջ: Ահա ընտրութիւնն ու օծումը Մայրապոլսի Պատրիարք Կեռք Զ Չեղեքչյանի, որ արցունքներով կ'լսն ընտրութիւն արդշունքը Կիլիկիո Կաթողիկոսին բերնեն և ներկայութեամբ Սովետական Միութեան և Սովետական Հայաստանի կառավարութեանց կրօնական գործերու լիազորներու, որոնք խոսք առնելով կ'ընշեն Հայ եկեղեցիին կատարած օգտակար դերը Հայ ժողովրդի ազատագրական դարավոր պայքարներուն և Հայրենական մեծ պատերազմին ընթացքին:

Հոծ բազմութեան մը ներկայութեան կկատարվի կաթողիկոսական օծման արարողութիւնը և ժապավենին վերջավորութեան դարձյալ կտեսնենք գեղատեսիլ Սեանը և օղանալիքը, որոնք արտասահման կ'լիբադարենն սփյուռքի պատգամավորները: (Հոգւածի շարունակութիւնը վերաբերում է «Նրկիր Հայրենի» պատմական ու հայրենասիրական ֆիլմին):

Փարիզին արձագանքում է Կանադան: «Լրաբեր» թերթի 1947 թ. մարտի 25-ի համարում գետնգլած է Խ. Սարգսյանի «Հայաստանյան ֆիլմը Պրենտֆերտի մեջ» խորագիրը կրող հոդւածը, որ բերում ենք ստորև. —

«Հայ Հառաջդիմական Միութեան Կեդրոնական Վարչութեան կարգադրութեամբ գեղեցիկ պատահութիւն մը ունեցանք տեսնելու Կաթողիկոսի օծումը և Նրկիր խնդութեան ֆիլմերու ցուցադրումը Պրենտֆերտի մեջ, փետրվար 23-ին:

Ժամանակէն առաջ հոծ բազմութիւն մը խոնկած էր Սի Այ Օյի սրահը: Բացի քաղաքէս՝ շրջակա քաղաքներու հետաքրքիր հայութեան մեծ թիւով հանդիսականներ անհամբեր կսպասին նկարներու ցուցադրման:

Սենթ Քեթերինսի Հայ եկեղեցւոյ հովիւ էն-

թոյան վարդապետը բացաւ ձեռնարկը, տալով իր հայրական օրհները Քանատայի հայութեան, որ բուռն հետաքրքրութեամբ լսոված էր Հայաստանի փառք հատկանշող այս նկարները տեսնելու: Նվ վերջապես սկսավ նկարներու ցուցադրումը:

Մեր սիրելի հայրենիք Խորհրդային Հայաստանի վերելքի և շինարարութեան սթան-շէլի տեսարանները պատկերվեցան Հայաստանին կարոտ պանդուխտ հայութեան, որոնք հպարտ ներշնչումներով կ'ծափահարեն անշափելի խանդավառութեամբ:

Հայկական հին և նոր ճարտարավեսի հոյակապ նմուշները, գոր մենք տեսանք, խորունկ տպավորութիւն ձգեցին մեր վրա: Մեր ժողովուրդը մազնիսացաւ Խորհրդային Հայաստանի փառք կազմող վերաշինական այդ հոյակապ կերտումներուն ի տես: Փառք Խորհրդային Հայաստանի ստեղծագործող աշխատավորութեան:

Ներշնչել էր Կաթողիկոսի օծումը: Հայոց կրօնական դարավոր գահին վրա բազմող նոր Կաթողիկոսի օծումը խորունկ տպավորութիւն ձգեց հանդիսականներու վրա: Մենք ապրեցանք էջմիածնա Ազգային մեծ Համագումարի սրբազան նպատակին վեհօրհնութիւն և իրապես հպարտացանք:

Ժապավեններու ցուցադրութիւնը տեղեց մոտ երկու ժամ: Ժամը 11-ին հանդիսականները մեկնեցան սրահէն խորունկ տպավորութեամբ:

Պրենտֆերտի Հառաջդիմականի մասնաճյուղը խորին շնորհակալութիւններ կ'հայտնէ կարգադիր հանձնախումբին, որ ըստ բաժնականի ծանր դժվարութիւններ հարթելով հաջողցուց քանատահայութիւնը արժանացնել այս փառահեղ նկարներու ցուցադրութեան:

Այսպիսով «Հայ եկեղեցական ժողովրդ էջմիածնում» կինոֆիլմը մեծ հաջողութեամբ ցուցադրվել է և շարունակվում է ցուցադրվել և՛ Արևմուտքում, և՛ Արևելքում, և՛ Հարավում ու Հյուսիսում, ամեն տեղ ու ամենուրեք, ուր հայրենաբաղձ հայերի սրտերն են բաբախում: Դեռ շատ վայրերում էլ անհամբեր ու կարոտով նրա ցուցադրմանն են սպասում բազմաթիւ վտարանդի հայեր:

